

ประเทศไทยกับการรับมือเพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน

- 1 แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2 การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

3 การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย : กรณีลักลอบนำเข้าส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย

4 ความริเริ่มด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในอาเซียน : อุปสรรคและความท้าทาย

5 บทวิเคราะห์นโยบายเชิงวาทกรรมการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

6 บทวิเคราะห์ ประเทศไทยกับการรับมือเพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ในส่วนของภารกิจด้านการวิจัยรับผิดชอบโดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาสำนักวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและสาธารณชน จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้พิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัยด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม โดยนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้ผลงานวิจัยเป็นกลไกสำคัญด้านวิชาการและมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับสภาผู้แทนราษฎร และภารกิจงานของคณะกรรมการการต่าง ๆ ในการพิจารณาออกกฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบทบาทในแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงประกอบการพิจารณา อันจะส่งผลสำคัญต่อการตัดสินใจในการทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากความสำคัญดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้จัดทำบทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการ (Research Focus) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงงานรัฐสภาและเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัยอย่างเป็นระบบซึ่งสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการบุคคลในวงงานรัฐสภา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัยที่มุ่งเน้นความถูกต้อง ครบถ้วน กระชับและเข้าใจง่าย พร้อมมีบทสรุปและการวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาไปปรับใช้ได้ตรงตามความต้องการ และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติต่อไป

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
เรื่อง แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ในเขตกรุงเทพมหานคร	1
เรื่อง การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	5
เรื่อง การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษ สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย : กรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสีย อันตรายโดยผิดกฎหมาย	10
เรื่อง ความริเริ่มด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในอาเซียน : อุปสรรคและความท้าทาย	14
เรื่อง บทวิเคราะห์นโยบายเชิงวาทกรรมการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์	18
บทวิเคราะห์ ประเทศไทยกับการรับมือเพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน	21

แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิจัยโดย จิรัฏฐ์ จันตะคาด

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่ศักยภาพในการจัดการยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในภาคประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการคัดแยกและกำจัดอย่างถูกต้อง ซึ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์หลายประเภทจะมีสารอันตราย ถ้าหากจัดการไม่ถูกวิธีอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยรวม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ และสร้างความตระหนักแก่ประชาชน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบดังกล่าว และนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

บทนำ

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Waste หรือ E-Waste) คือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุ เสื่อมสภาพ หรือไม่ถูกใช้งาน เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ล้วนก่อให้เกิดเป็นซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติและมีสารพิษอันตราย เช่น ตะกั่ว แคดเมียม และปรอท ฯลฯ

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษเมื่อปี 2565 พบว่า สถานการณ์ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 46.4 ล้านเมตริกตัน ในปี 2558 เป็น 53.6 ล้านเมตริกตัน ในปี 2562 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 74.7 ล้านเมตริกตัน ในปี 2573 แต่มีเพียงร้อยละ 17.4 เท่านั้น ที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ขณะที่ประเทศไทยมีปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นจาก 384,233 ตัน ในปี 2558 เป็น 435,187 ตัน ในปี 2564 โดยแหล่งกำเนิดหลักมาจากครัวเรือนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 80 โดยเฉพาะในเขตชุมชนที่มีสัดส่วนประชาชนอยู่ ร้อยละ 34 ของพื้นที่ในเขตชุมชน

ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญในการเพิ่มขึ้นของขยะอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแข่งขันทางการตลาด ราคาสินค้าที่เข้าถึงง่ายตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ นโยบายภาครัฐที่กระตุ้นให้มีการเปลี่ยนอุปกรณ์ รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนจากการซ่อมแซมเป็นการซื้อใหม่ ส่งผลให้เกิดอายุการใช้งานที่สั้นลง ถึงแม้ภาครัฐจะมีระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

ผ่านสำนักงานเขตและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่สามารถจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้เพียงประมาณร้อยละ 22 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด โดยปัญหาหลักเกิดจากการขาดความรู้และความตระหนักของประชาชน การคัดแยกที่ไม่ถูกต้อง ระบบรวบรวมและขนส่งที่ไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร

ขณะที่ชุมชนถือเป็นแหล่งกำเนิดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสำคัญ จากกรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนเสื่อใหญ่อุทิศในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการรับซื้อและคัดแยกซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ภายในชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาการสะสมของสารพิษในร่างกายของเด็ก และในครอบครัวผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวเกินค่ามาตรฐาน สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาแนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดผลกระทบต่อสุขภาพต่อสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัญหาจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจที่ส่งผลต่อความตระหนักและพฤติกรรมการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของภาคประชาชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. สถานการณ์และปัญหาการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การจัดการต้นทาง โดยการลดและคัดแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ 2) การจัดการกลางทาง มีการเก็บขนขยะของสำนักงานเขตในแต่ละวัน และ 3) การจัดการปลายทาง รวบรวมขยะจาก 50 เขต และขนส่งไปยังศูนย์กำจัดมูลฝอยอ่อนนุช ศูนย์กำจัดมูลฝอยหนองแขม และศูนย์กำจัดมูลฝอยสายไหม และมีการจ้างเอกชนกำจัดอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถลดปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ยังมีขยะตกค้างและหลุดออกนอกระบบ ส่วนปัญหาหลักการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) **ภาคประชาชน** ยังมีพฤติกรรมบริโภคนิยมขาดการคัดแยก ขาดความตระหนักเรื่องอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์ และมีการนำซากไปคัดแยกหรือสกัดอย่างไม่ถูกวิธี และ 2) **ภาครัฐ** ยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย กลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์ แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ และการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ครบวงจรและกระจายอยู่นอกระบบเป็นจำนวนมาก

2. ความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมของประชาชนกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 480 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในระดับค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลชัดเจนต่อความตระหนักและพฤติกรรม คือ “**การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์**” โดยด้านสถิติพบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อายุ และอาชีพ (บางประเภท) มีผลต่อความรู้ ความตระหนักหรือพฤติกรรมแตกต่างกัน ขณะที่ความรู้เรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม หากไม่ได้รับการสื่อสารหรือกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครได้นำหลักการ 3Rs ได้แก่ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูป

กลับมาใช้ใหม่ (Recycle) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสนับสนุนการซ่อมแซม (Repair) ผ่านศูนย์อาชีพกรุงเทพมหานคร 17 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร เป็นการเรียนการสอนและปฏิบัติจริง โดยประชาชนสามารถนำเครื่องใช้ไฟฟ้าไปส่งซ่อมแซมได้ รวมถึงการสนับสนุนการใช้ของที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการปฏิเสธ (Refuse) การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวยังไม่สามารถลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนจากภาครัฐ ควบคู่กับการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

แนวทางการดำเนินงานจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ **ระยะแรก** การกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตปรับกระบวนการผลิตตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน และ**ระยะที่สอง** การติดตามตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการผลิต และการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารอันตราย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรเร่งสร้างความรู้และความตระหนักด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศรษฐกิจหมุนเวียนแก่ประชาชนทุกระดับ ควบคู่กับการกำหนดนโยบายและมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในโมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่ รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมผ่านระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. สนับสนุนการสร้างร่วมมือด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในระดับประเทศและนานาชาติ พร้อมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการวางแผนและขยายผลสู่ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

3. ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การศึกษาดูงาน ความคิดเห็น ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระหว่างประเทศ ผ่านการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศ (Memorandum of Understanding: MOU) เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรเร่งผลักดันกฎหมายการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลบังคับใช้อย่างชัดเจน โดยกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้นำเข้าในการจัดการซากผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง

2. เพิ่มช่องทางการรวบรวมขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้สะดวกและเข้าถึงได้มากขึ้น ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกของประชาชน ผู้ประกอบการควรปรับกระบวนการผลิตตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่ ขณะที่ภาคประชาชนควรปรับพฤติกรรมการบริโภค ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและร่วมคัดแยกขยะอย่างเหมาะสม

บทสรุปและวิเคราะห์

ปัจจุบันประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการขยายตัวของสังคมเมืองสูง ส่งผลให้ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มสูงขึ้น โดยขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่เพียงเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีมูลค่าแต่ยังเป็นแหล่งสะสมของสารอันตรายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อม หากขาดการจัดการที่ไม่เหมาะสม

จากกรณีศึกษาพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังขาดระบบและมาตรฐานที่ปลอดภัย โดยเฉพาะการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนซึ่งอาจทำให้ประชาชนสัมผัสหรือสะสมสารพิษในร่างกายได้ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันยังไม่สามารถลดผลกระทบเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้เป็นกรอบในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและกฎหมายที่ชัดเจน การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนปรับกระบวนการผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจ ไปจนถึงการสร้างตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการบริโภคและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีความรับผิดชอบ โดยมี

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ดังนี้

1. ภาครัฐควรกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ต้องมีความรับผิดชอบต่อการจัดการ และการรีไซเคิลผลิตภัณฑ์เมื่อหมดอายุการใช้งาน ตามหลักการความรับผิดชอบของผู้ผลิตตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Extended Producer Responsibility: EPR) เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีระบบบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ตลอดวงจรชีวิตอย่างเป็นระบบ ประเทศสิงคโปร์และสวีเดน มีการกำหนดเป้าหมายการเก็บคืนและการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างชัดเจน และมีระบบจูงใจรับคืนขยะทั่วประเทศที่เข้าถึงง่าย เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หน่วยงานราชการ ฯลฯ

2. กำหนดมาตรการทางกฎหมายให้บริษัทต้องจัดตั้งระบบรับคืนสินค้าเก่าและรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น ประเทศสวีเดนและเยอรมนี ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถถอดแยกและรีไซเคิลได้ง่าย รวมถึงสนับสนุนแนวคิด “การซ่อมแซมและการนำกลับมาใช้ใหม่” ฯลฯ

3. ส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์และสร้างแรงจูงใจต่อผู้ผลิตอย่างยั่งยืน เพื่อการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการพัฒนาแนวทางการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งลดการใช้สารอันตรายตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์

4. กำหนดให้มีกลไกหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการติดตามและตรวจสอบเส้นทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ (traceability) เพื่อให้มั่นใจว่าขยะถูกนำไปรีไซเคิลอย่างถูกต้องและไม่ก่อให้เกิดการรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อม

5. รัฐสภาโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ควรกำหนดนโยบาย “รัฐสภาปลอดขยะ (Zero Waste Parliament)” โดยมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น ระบุประเภทขยะที่ต้องรีไซเคิล เช่น กระดาษ พลาสติก โลหะ แก้ว ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และควรเป็นหน่วยงานต้นแบบของระบบรีไซเคิลที่ครบวงจร ตลอดจนการจัดทำสื่อในรูปแบบของอินโฟกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะ ไว้ในบริเวณอาคารรัฐสภา เป็นต้น

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

- จิรัฐ จันตะคาด. (2565). แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในเขต กรุงเทพมหานคร. สืบค้น 26 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://repository.nida.ac.th/server/api/core/bitstreams/72518c4c-6cdc-4cd8-96de-8be6c1bc30bf/content>
- ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (5 มิถุนายน 2567). “ขยะสิ้นเมือง” คนไทยสร้างขยะเฉลี่ย 7.3 หมื่นตัน/วัน”. สืบค้น 15 มกราคม 2569 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340722>
- ITU. (2569). รายงานการติดตามขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลก ปี 2024. สืบค้น 19 มกราคม 2569 จาก <https://www.itu.int/en/ITU-D/Environment/Pages/Publications/The-Global-E-waste-Monitor-2024.aspx>
- UNITAR. (2568). รายงานการติดตามขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกปี 2024: ขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นเร็วกว่าอัตราการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่บันทึกไว้ถึงห้าเท่า. สืบค้น 15 มกราคม 2569 จาก <https://unitar.org/about/news-stories/press/global-e-waste-monitor-2024-electronic-waste-rising-five-times-faster-documented-e-waste-recycling>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

วิจัยโดย นภัตสร เปียจันทร์ และสุนทิพย์ จิตสว่าง
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนัย
วิทยาการเชี่ยวชาญ

ขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Waste เป็นขยะที่เกิดจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่หมดอายุการใช้งานและกลายมาเป็นขยะ เหตุผลสำคัญที่ทำให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ในโลกมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีอัตราการผลิตและการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2563 ประเทศไทยมีขยะอิเล็กทรอนิกส์ในปริมาณรวมสูงถึง 414,000 ตัน (ไม่นับรวมขยะต่างประเทศที่นำเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย) แต่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียง 83,600 ตันเท่านั้น ส่วนที่เหลือได้ตกค้างอยู่ในระบบนิเวศเห็นในอัตราที่สูงมาก เมื่อรวมจำนวนขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเข้ามาแบบผิดกฎหมายจะทำให้มีปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างมาก หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีจะยิ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์นับเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมหลากหลาย ทำให้เกิดการพัฒนาเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างก้าวกระโดด ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต ตู้เย็น โดยเฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือสมาร์ตโฟน ตู้เย็น ซึ่งมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมา ทำให้สินค้ามีการตรึงอย่างรวดเร็ว และเมื่อความต้องการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ยิ่งทำให้ “ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์” มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย หรือเรียกว่า Waste from Electrical and Electronic Equipment (WEEE) หมายถึง ซากเครื่องใช้ หรืออุปกรณ์ซึ่งใช้กระแสไฟฟ้า หรือสนามแม่เหล็กในการทำงานที่ไม่ได้ตามมาตรฐาน (Off-Spec) หรือหมดอายุการใช้งานแล้ว และจะแปรเปลี่ยนมาเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบที่ได้รับมาจากการที่รัฐบาลประเทศจีนได้ออกประกาศห้ามนำเข้าขยะจากต่างประเทศอย่างเด็ดขาด ในปี 2560 ทำให้ขยะถูกส่งมาที่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น รายงานจากมูลนิธิบูรณะนิเวศ (EARTH) ได้ติดตามปัญหาและศึกษาข้อมูล พบว่า ปี 2563-2564 ประเทศไทยนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพิกัดศุลกากร 8548 หมายถึง เศษและของที่ใช้ไม่ได้ของเซลล์ปลั๊กมูมิ แบตเตอรี่ และหม้อสะสมไฟฟ้าที่ใช้แล้ว รวมถึงส่วนประกอบทางไฟฟ้าของเครื่องจักร

และเครื่องอุปกรณ์อื่นเข้ามาในประเทศสูงถึง 28.85 ล้านกิโลกรัม

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ผิดกฎหมาย โดยหน่วยงานกำกับดูแลของกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ทำการตรวจสอบตู้คอนเทนเนอร์ที่ขนออกจากเรือ พบว่า มีการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติกจำนวนมาก ในปี 2558-2565 มีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ผิดกฎหมายรวมมูลค่าการจับกุมทั้งหมด 4,877,849 บาท โดยทั่วไปลักษณะของการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์มักมีรูปแบบเป็นการนำเศษขยะอิเล็กทรอนิกส์ปะปนมากับสินค้าประเภทอื่น ซึ่งการนำเข้าสินค้าทุกประเภทจะต้องผ่านพิธีการศุลกากร ตามรายงานข้อเท็จจริงพบว่า ในการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ผู้กระทำผิดจะใช้รูปแบบการขนส่งทางเรืออาศัยช่องว่างของอนุสัญญาบาเซล และการสำแดงข้อมูลในการนำเข้าสินค้าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเรียกว่า “การสำแดงเท็จ” เกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าไม่ตรงกับหลักฐานเอกสารและข้อเท็จจริงในการนำเข้าและส่งออกตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 เช่น ในเอกสารการนำเข้าระบุเป็นขยะพลาสติก แต่มีขยะอิเล็กทรอนิกส์ปะปนมาด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีการกำหนดโทษไว้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา และตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอีกด้วย หมายถึง การกระทำความผิดใดทั้งทางตรง และทางอ้อมที่สร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม

และมนุษย์ได้ในอนาคต เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นของเสียอันตราย มีสารเคมีส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ ทั้งนี้ ยังสร้างความเสียหายในวงกว้างส่งผลกระทบต่อข้ามชาติได้ เนื่องจากมลพิษทางอากาศสามารถกระจายได้อย่างไร้ขอบเขต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและแนวคิดเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมไปสู่แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลกระทบที่เกิดจากการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดสารพิษปนเปื้อนในดินและน้ำที่เกิดจากขั้นตอนการรื้อของเก่าบางประเภทจะมีการเททิ้งเศษหรือสารอันตรายลงดิน นอกจากนี้ ยังพบการเผาเศษวัสดุที่เป็นสาเหตุทำให้สารพิษในเศษวัสดุปนเปื้อนอยู่ในซีเมนต์ที่เหลืออยู่สะสมในดินและแพร่สู่แหล่งน้ำ ซึ่งสารเคมีอันตรายดังกล่าวจะสะสมผ่านห่วงโซ่อาหาร และส่งต่อไปยังสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ในระบบนิเวศ ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลาย เสียสมดุลนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เกิดการปนเปื้อนในอากาศเพราะใช้วิธีการเผาชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแยกเอาวัสดุมีค่า การเผาชิ้นส่วนดังกล่าวทำให้เกิดควันพิษกลิ่นเหม็นและซีเมนต์ที่สามารถฟุ้งกระจายตามกระแสลมสามารถขยายผลกลายเป็น “หมอกควันข้ามพรมแดน” ได้

2) ด้านสุขภาพ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภทมีส่วนประกอบเป็นสารอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ พบในชิ้นส่วนโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดภาวะ Oxidative stress และยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ในร่างกาย เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร ปวดท้อง กระเพาะอาหารอักเสบแบบมีเลือดออก ท้องเสีย ปอดอักเสบดับและไตไม่ทำงาน โดยอาจเสียชีวิตได้

3) ด้านสังคม สารพิษจากการทำลายหรือกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ปนเปื้อนในดิน น้ำ และอากาศ จะส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงนั้นโดยตรงทำให้วิถีชีวิตและต้นทุนชีวิตของชุมชนบริเวณใกล้เคียง

เปลี่ยนไป สร้างความเสียหายและส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนต่ำลงด้วย

4) ด้านเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาผลกระทบจากการนำเข้าขยะจากต่างประเทศ พบว่า ประเทศจีนมีการส่งออกขยะมายังประเทศไทยสูงที่สุด ภายหลักรัฐบาลประเทศจีนได้มีประกาศมาตรการห้ามนำเข้าขยะจากต่างประเทศ ทำให้ขยะไหลมาประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก ซึ่งภาชนะนำเข้าเป็นร้อยละศูนย์ หลังจากที่มีการตกลงเปิดเขตการค้าเสรี ประเด็นดังกล่าวส่งผลกระทบ 2 ด้าน คือ ทำให้ขยะในประเทศล้น ราคาขยะตกต่ำ ไม่สามารถกระตุ้นให้มีการลงทุนธุรกิจรีไซเคิลเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งกระทบต่อการบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาขยะในภาพรวม อีกทั้งยังไม่สามารถจูงใจให้ประชาชนแยกขยะไปขาย แต่ในทางกลับกัน เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้โรงงานรีไซเคิลนำเข้าขยะแทน เพราะสะดวกต่อการใช้และมีราคาถูก ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งทิ้งขยะในที่สุด

สำหรับกรณีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ผู้นำเข้าจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการซื้อเศษวัสดุภายในประเทศเนื่องมาจากการที่ประเทศต้นทางมีความต้องการที่จะทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว จึงทำให้ราคาถูก หรือไม่มีตั้งราคาขายแต่อย่างใด จึงลักลอบนำเข้ามาด้วยต้นทุนที่ต่ำส่งผลให้ธุรกิจรีไซเคิลในประเทศไทยมีรายได้และกำไรลดน้อยลง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็น คือ 1) ข้อจำกัดในด้านการปฏิบัติงาน มีจำนวนเจ้าหน้าที่จำกัดส่งผลให้การตรวจผู้สินค้าที่เข้ามาเทียบท่าบริเวณท่าเรือไม่ครอบคลุมทั้งหมด ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่จะผลักดันการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมควบคุมมลพิษ กรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม 2) ปัญหาบังคับใช้กฎหมาย ตามกฎหมายการจำกัดการนำเข้าของเสียอันตรายและกฎหมายห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ อาจยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดสำหรับของเสียหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ชนิดอื่น ๆ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์บางชนิด มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกันกับชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ยังสามารถนำเข้ามาได้ อาจทำให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างดังกล่าว สำแดงขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นพิกัดของชิ้นส่วนอื่นที่สามารถนำเข้ามาอย่างถูกกฎหมายได้

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยถือว่ายังขาดการตระหนักถึงการให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเมื่อเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นมาเป็นอันดับแรก เนื่องจากกฎหมายภายในประเทศไทยยังคงเน้นเรื่องของการหารายได้เข้าสู่รัฐเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการแก้ไข ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจะถูกให้ความสำคัญเป็นเรื่องรอง ทำให้การปรับสภาพแวดล้อมที่เสียหายไม่เกิดประสิทธิภาพ ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม จึงเป็นสาเหตุให้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังไม่เข้มแข็งมากเพียงพอ และ 3) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน อาจพบได้ในรูปแบบของการจ่ายเงินเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการอนุญาตให้สามารถนำเข้ามาโดยง่าย เช่น การขอละเว้นการเปิดตรวจการฝ่าฝืนกฎหมายนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยได้รับการยกเว้นการตรวจ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง

3. แนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและแนวคิดเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมไปสู่แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์

การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สอดคล้องกับแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environment Crime) คือ การกระทำผิดของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม และส่งผลเสียต่อมนุษย์ จึงมีความแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปที่ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำผิดอย่างชัดเจนทันที ผลเสียหายของอาชญากรรมยังไม่เกิดขึ้นทันที ต้องใช้เวลาอันจึงจะปรากฏผลและจะกระทบต่อส่วนรวม ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีความสลับซับซ้อน เนื่องจากมีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติและการขยายรูปแบบของการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economics Crimes) มักตรวจพบในรูปแบบการทำความผิดของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องจากการทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้กระทำความผิด เป็นความผิดตามทฤษฎีคิดก่อนกระทำ ความผิด (Rational Choice Theory) เพราะการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จะมีการคิดไตร่ตรองไว้ก่อนแล้วว่าผลประโยชน์จากการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จะสร้างรายได้ให้กับตนเองมากกว่าผลเสีย และอัตราโทษไม่รุนแรงมากพอ เพราะมีเพียงยึดของกลางและทำการปรับเท่านั้น

ต่อมาจึงได้มีการนำแนวคิดเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมมาปรับใช้ เพื่อเป็นมาตรการที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษ

และผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และดำเนินกิจกรรมที่ลดการสร้างมลพิษสิ่งแวดล้อม ดังนั้น กฎหมายที่ว่าด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมจึงเป็นนวัตกรรมใหม่ที่จะมาช่วยเสริมความเข้มแข็งให้แก่กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ โดยการให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการบริหารจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสม ได้แก่ หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และแนวคิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการตรวจสอบและจัดการปัญหาการนำเข้าของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายโดยภาคีเครือข่าย (ภาคผู้ประกอบการและประชาชน) โดยการพัฒนาระบบ platform เพื่อบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด อาทิ กรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการตรวจสอบและจัดการปัญหาการนำเข้าอย่างผิดกฎหมาย และเพื่อปกป้องความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ ให้หน่วยงานดังกล่าวใช้ระบบฐานข้อมูลเดียวกัน จะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ควรมีการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการตรวจตรามากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มเครื่องเอกซเรย์ (X-ray) ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถระบุสิ่งของที่ถูกรบรูด้านในตู้คอนเทนเนอร์ได้อย่างละเอียดมากขึ้น เพื่อให้ด้านตรวจศุลกากรสามารถตรวจจับขยะอิเล็กทรอนิกส์ผิดกฎหมายที่ปะปนมากับสิ่งของอื่น ๆ ได้มากขึ้น

2. ควรมีการเสนอปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติม โดยเน้นให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยมีลักษณะที่เน้นการหาผลประโยชน์เข้าสู่รัฐในเชิงของการสร้างมูลค่าให้รัฐ ควรให้มีการตรากฎหมายเฉพาะสำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยครอบคลุมทุกปัญหา เพื่อให้ผู้บังคับใช้กฎหมายยึดถือและปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ หากจัดตั้งกองทุนด้านสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการจะสามารถทำให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม และไม่ล่าช้า

3. ทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มีส่วนร่วมในการดูแล หากพบเห็นพฤติกรรมอันเป็นที่สงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

หรือผู้ประกอบการควรได้รับการปลูกฝัง หรือการเพิ่มจิตสำนึกในเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน มุ่งเน้นให้เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักมากกว่าประโยชน์ส่วนตน อาจมีการนำหลักทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการป้องกัน เช่น การออกมาตรการหรือนโยบายต่าง ๆ ให้ผู้ประกอบการคำนึงถึงหลักความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น เพื่อสามารถนำไปสู่การป้องกันและปราบปรามได้ทันทั่วถึง

บทสรุปและวิเคราะห์

ปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ปะปนมากับขยะพลาสติกในประเทศไทยเป็นปัญหาที่น่ากังวลเนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ (E-waste) มักมีสารพิษและโลหะหนัก เช่น ตะกั่วปรอท และแคดเมียม รวมถึงสารเคมีที่เป็นอันตรายอื่น ๆ ถูกรวมกับขยะพลาสติก เมื่อขยะเหล่านี้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับการควบคุมหรือกำกับดูแลอย่างถูกต้อง สามารถสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนได้ แม้ในปัจจุบันจะมีอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการนำเข้าและส่งออกของเสียอันตรายให้เกิดความปลอดภัย และเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการของเสียอันตราย ซึ่งประเทศไทยต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า 187 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีแล้วก็ตาม แต่อनुสัญญาดังกล่าวก็ไม่อาจป้องกันการนำเข้าขยะหรือของเสียอันตรายได้อย่างเบ็ดเสร็จ ปัจจัยสำคัญที่ย่อมขึ้นอยู่กับการควบคุม ระบบคัดแยก และการตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกใบอนุญาตนำเข้าขยะและกากอุตสาหกรรมของประเทศกำลังพัฒนาด้วย

ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์จากทั่วโลกมีมากถึง 54 ล้านตัน ในจำนวนนี้มีประมาณร้อยละ 18 เท่านั้นที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศไทยจึงมีมติเห็นชอบให้มีการกำกับดูแลการนำเข้าเศษพลาสติกอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นทั้งที่นำเข้าและเกิดในประเทศ โดยการส่งเสริมการใช้เซลล์และการหมุนเวียนเศษพลาสติกตามแนวทาง BCG Economy Model (Bio-Circular-Green Economy Model) ซึ่งจะช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่เหลือทิ้งและลดมลพิษที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนได้ ซึ่งการลดปริมาณการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ควรมีแนวทาง ดังนี้

1. ส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายให้รัฐดำเนินการอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นการเพิ่มรายการห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติม และควรให้ความรู้เจ้าหน้าที่รัฐด้านการตรวจตราสินค้าที่อาจมีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาปะปน และควรมีบทลงโทษที่มากขึ้นกว่าเดิม

2. การบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้มีการใช้หุ่นยนต์ช่วยคัดแยกขยะและนำวัสดุไปรีไซเคิลตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งนอกจากจะช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ ให้กับผู้ปฏิบัติงานยังทำให้ขยะรีไซเคิลที่มีคุณภาพกลับสู่กระบวนการรีไซเคิลได้เร็วขึ้น

3. ส่งเสริมการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเมื่อนำมาใช้ร่วมกับ big data ในมิติต่าง ๆ จะสามารถช่วยหาแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเหมาะสมแม่นยำ จะช่วยลดต้นทุนการเก็บขนขยะ และสนับสนุนความยั่งยืนของภาคธุรกิจในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ทั้งการวางแผนธุรกิจ การจัดซื้อสีเขียว และออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงขยายการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ มาช่วยในการเข้าถึงและเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างผู้รีไซเคิลขยะไปยังผู้ผลิตสินค้า และผู้บริโภค ผ่านทั้ง internet และ mobile technology

4. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยจัดระบบและแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการขยะ เช่น การป้องกันและติดตามการลักลอบส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนสนับสนุนการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายของภาครัฐอื่น เช่น ระบบ Extended Producer Responsibility (EPR) ที่กำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบจัดการซากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ผู้บริโภคต้องส่งคืนขยะบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช้แล้วยังจุดที่ผู้ผลิตจัดไว้ หรือระบบการจ่ายค่าขยะตามปริมาณที่ทิ้ง (Pay-as-you-throw) จะทำให้แต่ละครัวเรือนระมัดระวังในการทิ้งขยะมากขึ้น รวมทั้งระบบคะแนนพฤติกรรมที่จะช่วยให้ประชาชนปฏิบัติตามการคัดแยกและรีไซเคิลให้ถูกวิธี (Know-as-you-throw) โดยการใช้คลื่นวิทยุในการบ่งชี้ (Radio Frequency Identification) ที่ติดหรือฝังอยู่ในถังขยะมาใช้ควบคุมและตรวจสอบย้อนกลับการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือนให้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย. (ม.ป.ป.). คู่มือประชาชน ขยะอิเล็กทรอนิกส์ของเสียที่มาพร้อมเทคโนโลยี. สืบค้น 1 ธันวาคม 2568 จาก https://env.anamai.moph.go.th/web-upload/migrated/files/env/n699_97490a5c732b577121733e856b905de8_a022.pdf
- ชินขรรุา จันท์เจริญ. (2565). “ขยะอิเล็กทรอนิกส์” กำจัดอย่างถูกวิธี ลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว. สืบค้น 1 ธันวาคม 2568 จาก <https://www.chula.ac.th/news/73022/>
- นภัสสร เปี้ยจันทร์, และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง. (2566). การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม. วารสาร สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 49(1), 13.-32.
- พาณิชย์ออกมาตรการ “อนุญาตให้นำเข้า” ก่อน “ห้ามนำเข้า” เศษพลาสติก ตั้งแต่ปีหน้าเป็นต้นไป. (2567). สืบค้น 1 ธันวาคม 2568 จาก <https://esguniverse.com/content/the-ministry-of-commerce-has-issued-measures-to-ban-the-import-of-plastic-scrap-from-next-year/>
- รติรัตน์ คงเอียด. (2566). ขยะอิเล็กทรอนิกส์ของต้องห้าม. สืบค้น 1 ธันวาคม 2568 จาก <https://uat-ca.dst.co.th/article/553>
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (ม.ป.ป.). ขยะอิเล็กทรอนิกส์ (E-waste). สืบค้น 2 ธันวาคม 2568 จาก https://www.gsb.or.th/gsbresearch/wp-content/uploads/2024/09/IN_E-Waste_260967.pdf
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยนาท. (2568). “พาณิชย์” ปรับปรุงกฎหมาย 3 ฉบับ เน้นสอดคล้องปัจจุบัน ลดซ้ำซ้อนการดูแล. สืบค้น 2 ธันวาคม 2568 จาก <https://chainat.moc.go.th/th/content/category/detail/id/112/iid/92449>
- EU ปูทางแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. (2565). สืบค้น 1 ธันวาคม 2567 จาก <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/eu-%E0%B8%9B%E0%B8%B9%E0%B888%E0%B8%B4?cate=5d6abf7c15e39c3f30001465>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย : กรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย

วิจัยโดย เฉลียว นครจันทร์
เรียบเรียงโดย กิ่งกาญจน์ ภูมาลี
วิทยากรเชี่ยวชาญ

สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัญหาที่รุนแรง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน จึงควรมีการทบทวนแก้ไขกฎหมาย และร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหายั่งยืน

บทนำ

สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งออกไปยังประเทศที่มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่เหมาะสมหรือไม่มีกฎหมายที่เคร่งครัดทำให้เกิดการสะสมของขยะที่มีสารพิษจำนวนมากที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมและป้องกันการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กฎหมายที่บังคับใช้ยังไม่เพียงพอในความรับผิดชอบทางแพ่งซึ่งผู้กระทำอาจไม่เกรงกลัวในการกระทำความผิด การพิจารณาการใช้มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญากับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงมีความสำคัญในการควบคุมและลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องปรามไม่ให้ผู้ประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถกระทำผิดได้ โดยผ่านการดำเนินคดีที่รุนแรงและมีผลกระทบต่อทั้งด้านการเงินและการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ลดลงและทำให้เกิดความยั่งยืนในระบบการจัดการขยะในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และแนวทางการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

2. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินคดีอาญาในการควบคุมการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายในการลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

3. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากประเทศไทยเป็นทั้งแหล่งรับและจุดผ่านของขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ การขาดการควบคุมที่เข้มงวดและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบและป้องกันการลักลอบส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นไปอย่างไม่มีทั่วถึง ทำให้ขยะที่ควรถูกจัดการภายในประเทศต้นทางถูกส่งออกไปยังประเทศอื่นอย่างผิดกฎหมาย และมีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง และยังคงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้สถานที่ทิ้งขยะและโรงงานรีไซเคิลที่ไม่ได้มาตรฐาน

2. การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศยังเป็นปัญหาที่รุนแรงในประเทศไทย เนื่องจากกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมายมักทำให้เกิดการปล่อยสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเผาขยะเพื่อรีไซเคิลหรือการทิ้งขยะในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดผลกระทบต่อทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และการกระทำ ความผิดที่เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรในการควบคุม การกระทำผิด ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการก่อมลพิษ แต่การ บังคับใช้ยังคงประสบปัญหาจากการขาดการตรวจสอบและ ความเข้มงวดในการลงโทษผู้กระทำผิดในการลักลอบนำเข้า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงความล่าช้าในการดำเนินการ ทางกฎหมาย และการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ การขาดการสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานรัฐบาลและภาคเอกชนในการจัดการกับ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการจัดการขยะ อิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น สหรัฐอเมริกา และ ประเทศในสหภาพยุโรปนั้น ประเทศเหล่านี้มีการบังคับ ใช้กฎหมายที่เข้มงวดและมีมาตรการการควบคุมที่มี ประสิทธิภาพ โดยการตรวจสอบและการควบคุมการนำเข้า ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างเข้มงวดมากกว่าของ ประเทศไทยในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาและหลายประเทศ ในยุโรปมีระบบการกำกับดูแลที่ซับซ้อนและมีความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานศุลกากร และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องในการ ตรวจสอบและติดตามการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ การลักลอบนำเข้าขยะเป็นสิ่งที่ยากลำบาก ประเทศเหล่านี้ ยังมีการกำหนดมาตรฐานในการรีไซเคิลหรือกำจัดขยะ อิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่เป็นอันตราย ต่อสุขภาพ จึงส่งผลให้ประเทศเหล่านี้สามารถจัดการกับ ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ดีกว่าประเทศไทย

3. ผลการวิจัยในการเสนอแนวทางและมาตรการ ในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและ การดำเนินคดีอาญาในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้า และส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย พบว่า การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความเข้มงวด โดยมี บทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก รวมถึงการกำหนดมาตรฐาน

ในการตรวจสอบและอนุญาตการนำเข้าและส่งออกขยะ อิเล็กทรอนิกส์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเฝ้าระวังและติดตามการขนส่งขยะในระดับสากล จะช่วยลดโอกาสการลักลอบนำเข้าและส่งออกได้อย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรพัฒนากระบวนการบังคับใช้ กฎหมาย ให้ทันสมัยและเข้าถึงง่ายขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ สามารถตรวจสอบและติดตามการกระทำผิดได้รวดเร็วและ ครอบคลุมยิ่งขึ้น

ในแง่ของกระบวนการดำเนินคดีอาญา การวิจัย พบว่า ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและหน่วยงาน เอกชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของ การบังคับใช้กฎหมาย ควรจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่าง หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงาน อุตสาหกรรม กรมศุลกากร และตำรวจด้านสิ่งแวดล้อม ในการตรวจสอบและป้องกันการลักลอบนำเข้าและส่งออก ขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการเสริมสร้างความรู้และ ความเข้าใจในกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในระดับพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมี การพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบ และติดตามการกระทำผิดได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

แนวทางสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริม ความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบการใน อุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการจัดการ ขยะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการออกกฎระเบียบ ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อการจัดขยะ อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการตรวจสอบและรายงาน การกำจัดขยะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบจากภาคประชาชน และ กลุ่มองค์กรสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความโปร่งใสและ ความรับผิดชอบในกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะ และ ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรทบทวนและแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษ ที่ชัดเจนและเข้มงวดมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้ประกอบการ ที่ลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันตราย รวมถึงการเพิ่มโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับความรุนแรง ของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของ ประชาชน

2. ควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบ และควบคุมการนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งมีการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ สำหรับการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันการกระทำผิด

3. ควรสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และองค์กรระหว่างประเทศในการควบคุมการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะที่ไม่เหมาะสม และเพื่อให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายมีความสอดคล้องกันในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และมีระบบการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้สามารถจับกุมและดำเนินคดีการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการลงโทษที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับขนาดของความผิด

2. ส่งเสริมให้ความรู้และเสริมสร้างความรับผิดชอบแก่ผู้ประกอบการ ควรมีการจัดอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมและขยะอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม โดยอาจมีการใช้มาตรการส่งเสริม เช่น การลดภาษีหรือข้อได้เปรียบสำหรับผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีความรับผิดชอบ

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ เป็นปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวางและไม่สามารถแก้ไขได้โดยประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถูกต้อง โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่อาศัยใกล้แหล่งทิ้งขยะและพื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพในระยะยาว

2. ควรศึกษาและเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา เช่น ญี่ปุ่น หรือสหภาพยุโรป เพื่อนำแนวทางที่ดีมาปรับใช้ในประเทศไทย และพัฒนากฎหมายและนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรสำรวจความตระหนักรู้ และทัศนคติของผู้ประกอบการโรงงานและประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประเมินถึงความรู้และการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดความรู้หรือความตระหนักในเรื่องนี้

บทสรุปและวิเคราะห์

จากปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างรุนแรง รัฐบาลจึงได้ออกมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2563 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 (1) และวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการส่งออกไปนอก และการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดสินค้าต้องห้ามในการส่งออกหรือนำเข้า เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ

ต่อมาประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับดังกล่าว ได้ถูกเลิกโดยประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2568 ซึ่งเพิ่มจำนวนขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องห้ามนำเข้ามาในประเทศไทยทั้งสิ้น 463 รายการ จากเดิมห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 428 รายการ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้มีการนำขยะอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาทั้งในประเทศไทย และช่วยลดมลพิษที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในประเทศอย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียบเรียงจึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับสภาผู้แทนราษฎร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมศุลกากร กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังนี้

1. ควรมีการศึกษา พิจารณา และออกกฎหมายว่าด้วยการจัดการซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ให้มีผลใช้บังคับโดยเร็ว เพื่อให้มีการจัดการซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อย่างเป็นระบบ

2. ควรพิจารณาทบทวนและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

3. ควรมีมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด

4. ควรมีการส่งเสริมธุรกิจการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจรในประเทศไทย โดยสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และมีการนำเทคโนโลยีการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เพื่อลดการพึ่งพาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้กับผู้ประกอบการ

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

- กรมการค้าต่างประเทศ. (ม.ป.ป.). คต. เตรียมเสนอ ครม. ไฟเขียวออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ห้ามนำเข้า “ขยะอิเล็กทรอนิกส์”. สืบค้น 3 ธันวาคม 2568 จาก <https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/12493>
- เจนจิรา เจนนุวัตร. (2568). มาตรการส่งเสริมการนำขยะอิเล็กทรอนิกส์กลับมาใช้ใหม่ (Recycle) : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ. สืบค้น 3 ธันวาคม 2568 จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2018/TU_2018_6001034583_10512_10782.pdf
- เฉลียว นครจันทร์. (2561). การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิด เกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย : กรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย. สืบค้น 1 ธันวาคม 2568 จาก <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/2218/1852>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). กระทรวงพาณิชย์ประกาศห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ... แต่ยังคงต้องจับตากรนำเข้าอิเล็กทรอนิกส์ใช้แล้วที่อาจกลายเป็นขยะต่อไป. สืบค้น 3 ธันวาคม 2568 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3134-Electronic-waste.aspx>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

ความริเริ่มด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในอาเซียน : อุปสรรคและความท้าทาย

วิจัยโดย ตรีสิริ เซะวิเศษ
เรียบเรียงโดย วิลาลิณี ฉายรัตน์ตระกูล
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

ชาติสมาชิกในอาเซียนหลายประเทศเผชิญกับข้อจำกัดในด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรสำหรับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการแยกชิ้นส่วนและการรีไซเคิลที่ไม่เพียงพอ การขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีทักษะ เป็นอุปสรรคต่อการจัดการและกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพจริงจัง ขณะเดียวกัน การค้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมาย ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการลักลอบขนย้ายและการกำจัดที่ไม่เหมาะสมถือเป็นความท้าทายที่สำคัญ

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หลังจากรัฐบาลจีนประกาศห้ามการนำเข้าขยะและของเสียอันตรายหลายประเภท ส่งผลให้หลายประเทศที่พัฒนาแล้วส่งขยะมีพิษเหล่านี้มายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทน เนื่องจากนโยบาย ขอบบังคับ และกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของหลายประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ยังคงมีช่องโหว่หรือยังไม่มีกรอบบังคับใช้ที่เข้มงวดจริงจัง

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่มีกรอบบังคับใช้กฎระเบียบ ขอบบังคับหรือกลไกเชิงสถาบันที่ชัดเจนและเข้มงวดในการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกัน เนื่องจากที่ผ่านมาแต่ละประเทศเผชิญปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกันออกไป ท่ามกลางความเป็นกังวล ของหลายฝ่ายเกี่ยวกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ตลอดจนปัญหาการกำจัดซากของเสียอุตสาหกรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในประเทศปลายทางของขยะมีพิษเหล่านี้ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์มีความแตกต่างจากขยะทั่วไป ด้วยองค์ประกอบของสารเคมีอันตรายในชิ้นส่วนของอุปกรณ์ อาทิ ตะกั่วปรอทและแคดเมียม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเกี่ยวกับความริเริ่มด้านการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอุปสรรคและความท้าทายที่อาเซียนต้องเผชิญในการจัดการแก้ไขปัญหา

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะข้ามพรมแดน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเรื่องความริเริ่มด้านการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนวิเคราะห์ข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

ปัจจุบันอาเซียนยังขาดกฎระเบียบและขอบบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเป็นการเฉพาะ ทำให้อาเซียนจำเป็นต้องก่อตั้งระบอบด้านสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาคที่มีความเป็นเอกภาพ และประสานงานกันในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศในอนาคต เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค ภายใต้บริบทของความร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal) สำหรับควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวกของอนุสัญญา เพื่อลดการเคลื่อนย้ายของเสีย จากประเทศพัฒนาแล้วไปทิ้งหรือกำจัดในประเทศปลายทางที่ส่วนใหญ่เป็น

ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียและแอฟริกา ซึ่งปัจจุบัน อนุสัญญาบาเซลมีรัฐภาคีแล้ว 187 รัฐ

อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย ข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด มีวัตถุประสงค์ คือ การปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จากขยะอันตราย และมีการกำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินงานหลัก ได้แก่ การลดการเกิดของเสียอันตราย การส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนจำกัดการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ ของเสียอันตราย โดยกำหนดให้การส่งออกหรือนำเข้าของ เสียอันตรายข้ามแดนจะต้องมีการแจ้งข้อมูลล่วงหน้าเพื่อให้ ได้มาซึ่งความยินยอมและเห็นชอบจากประเทศปลายทาง (Prior Informed Consent) เสียก่อน นอกจากนี้ อนุสัญญา บาเซลยังไม่อนุญาตให้มีการส่งออกหรือนำเข้าของเสีย อันตรายจากประเทศที่มีได้เป็นภาคี ยกเว้นจะทำความตกลง ทวิภาคี และการเคลื่อนย้ายข้ามแดนโดยไม่ได้รับอนุญาต ถือเป็นกรกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาบาเซลยังยกเว้นการส่งออก หรือนำเข้าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีจุดประสงค์สำหรั บการนำไปใช้ซ้ำที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการเกิดของเสีย เนื่องจากมองว่าการใช้ซ้ำ จะช่วยยืดอายุการใช้งานของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และ ลดปริมาณการเกิดของเสียอันตราย

2. กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับ เอเชียกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

1) คณะทำงานอาเซียนด้านการจัดการสารเคมี และของเสีย (ASEAN Working Group on Chemicals and Waste: AWGCW) อาเซียนจัดตั้งคณะทำงานอาเซียน ด้านการจัดการสารเคมีและของเสีย (AWGCW) ขึ้นเมื่อปี 2558 ซึ่งพัฒนาและเปลี่ยนชื่อมาจากคณะทำงานอาเซียน ด้านข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Working Group on Multilateral Environmental Agreements: AWGMEA) เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก และขยายความร่วมมือด้านการจัดการของเสียให้ ครอบคลุมการจัดการขยะทุกประเทศ รวมถึงขยะ อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนงาน ประชาคม อาเซียน ปี 2559-2568 และข้อตกลงพหุภาคีด้าน สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง อาทิ อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญา รอตเตอร์ดัม อนุสัญญาสตอกโฮล์ม และอนุสัญญามินามาตะ

2) ปฏิญญาร่วมอาเซียนว่าด้วยการจัดการ สารเคมีและของเสีย (ASEAN Joint Declaration Chemicals and Wastes Management) ปี 2560 ประเทศสมาชิก อาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาดังกล่าว ซึ่งปฏิญญาฯ มีสาระสำคัญว่าด้วยการแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันของ อาเซียนในการจัดการ สารเคมีและของเสียอย่างถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินการตามพันธกรณี ของอนุสัญญาด้านการจัดการสารเคมีและของเสีย โดยเฉพาะประเด็นการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสารเคมี และของเสียอันตรายที่เป็นปัญหาร่วมกัน

ขณะเดียวกันอาเซียนยังตระหนักถึงความกังวล ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเทศกำลังพัฒนาและในหมู่ประชากรกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้หญิง เด็กและคนรุ่นหลังที่เสี่ยงต่อการสัมผัสกับ สารเคมีและของเสียอันตราย

3. ความท้าทายของอาเซียนในการจัดการปัญหา ขยะอิเล็กทรอนิกส์

นอกเหนือจากการขาดกฎระเบียบและมาตรฐาน เดียวกันสำหรับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศ สมาชิกอาเซียน ซึ่งทำให้การบังคับใช้แนวทางปฏิบัติ ที่สอดคล้องกันและอำนวยความสะดวกในการร่วมมือข้าม พรมแดนเป็นเรื่องที่ทำนายแล้ว ชาติสมาชิกในอาเซียน หลายประเทศเผชิญกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรสำหรับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการแยกชิ้นส่วนและการรีไซเคิล ที่ไม่เพียงพอ การขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มี ทักษะ เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการและกำจัด ขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกัน การค้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่าง ผิดกฎหมาย กล่าวคือ การลักลอบขนย้ายและการกำจัด ที่ไม่เหมาะสมถือเป็นความท้าทายที่สำคัญ แรงงาน นอกระบบที่มีส่วนร่วมในกระบวนการรีไซเคิลที่ไม่ถูกต้อง ยิ่งทำให้ความพยายามในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ อย่างปลอดภัยและยั่งยืนมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับ อันตรายด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนและผู้กำหนด นโยบายยังเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ประเทศสมาชิกต้องเร่ง เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำจัดและการรีไซเคิล ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาไปสู่การปรับปรุงแนวปฏิบัติในการ

จัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ยิ่งไปกว่านั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วยังส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์มีวงจรชีวิตที่สั้นลง และก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ดังนั้น การปรับกลยุทธ์การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกันกับการพัฒนาเทคโนโลยียังคงเป็นความท้าทายอย่างต่อเนื่องสำหรับประเทศในอาเซียน ตลอดจนปัจจัยของปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะข้ามพรมแดนที่จำเป็นต้องมีความร่วมมือและการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก แต่ปัจจุบันพบว่าการขาดความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานหลักการและกฎเกณฑ์เดียวกัน ล้วนขัดขวางความร่วมมือข้ามพรมแดนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. อาเซียนควรเสริมสร้างกลไกเชิงสถาบันเดิมที่มีอยู่ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้เข้มแข็งขึ้น โดยการยกระดับการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดและการบังคับใช้ เพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การประชุมรัฐมนตรีสิ่งแวดล้อมอาเซียน และคณะทำงานอาเซียนด้านการจัดการสารเคมีและของเสีย เพื่อกำกับดูแลการบังคับใช้ระบอบด้านสิ่งแวดล้อมให้เข้มงวดขึ้น

2. อาเซียนควรให้การสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถระหว่างประเทศสมาชิกที่ขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านการจัดโครงการฝึกอบรม การแบ่งปันความรู้และอุปกรณ์ทางเทคนิค เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการติดตามและการบังคับใช้ต่อไป

3. อาเซียนควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามระบอบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ความช่วยเหลือทางการเงินและการให้สิทธิพิเศษในข้อตกลงทางการค้า การใช้มาตรการลงโทษหรือมาตรการคว่ำบาตรเพื่อป้องกันการไม่ปฏิบัติตาม ฯลฯ

บทสรุปและวิเคราะห์

การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-waste) ในประเทศไทยจัดเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environment Crime) ซึ่งมักถูกจัดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) หรืออาชญากรรมเศรษฐกิจข้ามชาติ เนื่องจากผู้กระทำความผิดแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยอาศัยช่องทางธุรกิจที่ถูกกฎหมายและดำเนินการข้ามพรมแดน โดยการลักลอบนำเข้าส่วนใหญ่

มีลักษณะ “การสำแดงเท็จ” ที่ระบุว่าเป็นสินค้าอื่นที่สามารถนำเข้าได้ เช่น ขยะพลาสติก ฯลฯ ทั้งที่ภายในมีขยะอิเล็กทรอนิกส์ปะปนอยู่ ปัญหานี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นหลังจากรัฐบาลจีนประกาศห้ามนำเข้าขยะรีไซเคิลอย่างเด็ดขาดในปี 2560 ทำให้ขยะจำนวนมากถูกเปลี่ยนเส้นทางมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมถึงประเทศไทย

การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างต่อทั้งสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นของเสียอันตรายที่มีสารเคมีและโลหะหนัก เช่น ตะกั่ว พลวง พรอท แคดเมียม ฯลฯ หากจัดการอย่างไม่เหมาะสมโดยการเผาหรือการทิ้งในพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือวิธีการอื่น ๆ จะก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงและยาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สารพิษปนเปื้อนในดิน น้ำ และอากาศ รวมถึงการเกิดหมอกควัน ข้ามพรมแดนและการทำลายชั้นโอโซน ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพร้ายแรง เช่น โรคมะเร็งทางเดินหายใจ โรคมะเร็ง ฯลฯ

2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่กำจัดได้รับผลกระทบโดยตรง ทำให้คุณภาพชีวิตลดลง และมีต้นทุนชีวิตเพิ่มขึ้น อาทิ ค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำสะอาดเพื่อบริโภค ขณะที่ราคาขยะในประเทศตกต่ำลง เนื่องจากผู้นำเข้ารายใหญ่สามารถนำเข้าขยะได้ในราคาถูกกว่าหรือไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจรีไซเคิลในประเทศ

ดังนั้น การแก้ไขและป้องกันการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วม (Big Data/Platform) ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ เพื่อให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และรวดเร็วในการป้องปรามการสำแดงเท็จ

2. ควรมีการจัดหาและใช้เทคโนโลยีการตรวจตู้สินค้าที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น เครื่องเอกซเรย์ขั้นสูง ฯลฯ เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการตรวจจับขยะที่ปะปนมากับสินค้าอื่น

3. ควรเสริมสร้างความร่วมมือภายใต้อนุสัญญาบาเซล เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายขยะข้ามแดนอย่างเข้มงวด และผลักดันให้เกิดระบบด้านสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค (ASEAN Environmental Regime) ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหาภัยคุกคามข้ามพรมแดนร่วมกัน

4. ควรเร่งการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นกฎหมายเฉพาะในการควบคุมและจัดการ e-waste ตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการกำจัด

5. กำหนดให้มีการบังคับใช้หลักการความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (EPR) อย่างเป็นทางการ โดยให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้ารับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวม การรีไซเคิล และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์อย่างถูกวิธี

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจ ต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

ตรีสิริ เซะวิเศษ. (2566). ความริเริ่มด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในอาเซียน: อุปสรรคและความท้าทาย. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.

ธัญญา ดวงทอง. (2564). บทวิเคราะห์นโยบายเชิงวาทกรรมการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรังสิต, วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง.

นภัสสร เปียจันทร์, และ สุนันทิพย์ จิตสว่าง. (2566). การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 49(1), 17-19.

นภัสสร เปียจันทร์. (2564). อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบของการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม.

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

บทวิเคราะห์นโยบายเชิงวาทกรรมการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

วิจัยโดย ธัญญา ดวงทอง
เรียบเรียงโดย บุษิตา ไวทยานนท์
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังติดอยู่ในวงจรข้อจำกัดเชิงกฎหมาย กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการขาดโครงสร้างการบูรณาการที่เป็นระบบ จึงจำเป็นต้องพัฒนานโยบายเชิงบูรณาการที่มีฐานข้อมูลที่ชัดเจน มีกลไกทางกฎหมาย สถาบัน และเทคโนโลยีควบคู่กับการมีส่วนร่วมของสังคม เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกกระดับ อย่างไรก็ตาม ความล้าหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าวกลับนำมาซึ่งปัญหาที่ซับซ้อนและยากต่อการจัดการ โดยเฉพาะขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนับเป็นภัยคุกคามใหม่ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การผลิต การนำเข้า และการบริโภคสินค้าด้านเทคโนโลยีอย่างมาก ส่งผลให้เกิดซากอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากที่มีสารเคมีและโลหะหนัก ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีจะสร้างความเสียหายทั้งต่อสุขภาพของมนุษย์และต่อระบบนิเวศโดยรวม

แม้ประเทศไทยจะพยายามพัฒนานโยบายและกลไกในการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ แต่กระบวนการทางนโยบายยังคงมีช่องว่าง ทั้งในเชิงกฎหมาย การกำกับดูแล การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาผ่านมุมมองเชิงวาทกรรมและอำนาจจะพบว่า การกำหนดนโยบายไม่ได้เกิดขึ้นในบริบทที่ว่างเปล่า หากแต่ถูกหล่อหลอมโดยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุน และโครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่ยังคงมีอิทธิพลต่อทิศทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์นโยบายและระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เชิงลึก ผ่านมุมมองของวาทกรรมเชิงนโยบายและบริบทอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งจะช่วยให้เห็นพื้นที่ทางความคิดใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาแนวทางเชิงบูรณาการสำหรับการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายและระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์บริบททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบเศรษฐกิจประเทศไทยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอตัวแบบเชิงบูรณาการของนโยบายและระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย

ผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบายและระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน

ผลการศึกษา พบว่า ระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านกฎหมาย โครงสร้างการดำเนินงาน และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้จะอยู่ระหว่างการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มานานกว่า 10 ปี แต่ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง ทำให้การจัดการขยะประเภทนี้ยังคงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างแท้จริง ข้อมูลเชิงประจักษ์จากหลายพื้นที่แสดงให้เห็นว่า กลไกการคัดแยกและเก็บรวบรวมยังคงพึ่งพาภาคเอกชนและภาคไม่เป็นการ เช่น ผู้รับซื้อของเก่า โรงงานรีไซเคิลรายย่อย ซึ่งมักขาดมาตรฐานในการจัดการสารพิษ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของแรงงานโดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนทั่วไปขาดความรู้และแรงจูงใจในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ก่อนทิ้ง การรณรงค์ในระดับชาติ

ยังมีขอบเขตจำกัด และไม่ได้ถูกพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะอย่างเต็มรูปแบบ การขาดฐานข้อมูลระดับชาติและระบบติดตามการเคลื่อนย้ายของขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกประเด็นที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถประเมินปริมาณขยะและความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำ ผลการศึกษาชี้ว่า ประเทศไทยยังอยู่ในระยะตั้งต้นของระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และจำเป็นต้องยกระดับนโยบายให้มีลักษณะเฉพาะ ทั้งในเชิงกฎหมาย มาตรฐานการปฏิบัติ และความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. การวิเคราะห์บริบททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายขยะอิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษา พบว่า นโยบายด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและกลุ่มผลประโยชน์ (Interest groups) ที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการนำเข้าอุปกรณ์จากต่างประเทศ ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมและกลุ่มทุนรายใหญ่มีบทบาทในการชะลอการออกกฎหมายที่มุ่งควบคุมหรือเพิ่มภาระความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อโครงสร้างต้นทุนและห่วงโซ่อุปทาน ขณะเดียวกันภาครัฐก็มีแรงกดดันจากสภาวะการแข่งขันในตลาดโลก จึงมักให้ความสำคัญกับนโยบายสนับสนุนการผลิตมากกว่าการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ประเด็นเกี่ยวกับสารพิษจากเครื่องใช้ไฟฟ้าเก่าหรือปริมาณวัสดุที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้ ไม่ถูกจัดวางอยู่ในลำดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ ยังพบว่า ภาคเอกชนมีบทบาทแฝงในการกำหนดภาพทางวาทกรรมให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ถูกมองว่าเป็นวัตถุอันตรายมากกว่าจะเป็นของเสียอันตราย ทำให้เกิดความคลุมเครือในเชิงนิยามและกระทบต่อการกำหนดมาตรการควบคุม การศึกษาในเชิงวาทกรรมยังชี้ว่า การใช้ถ้อยคำเชิงเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน หรือขยะมีมูลค่า ถูกใช้เพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มทุน ขณะที่ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมกลับถูกลดบทบาทลงในฐานะข้อจำกัดหรืออุปสรรคมากกว่าการเป็นกรอบคิดเชิงสิทธิขั้นพื้นฐาน จึงอาจกล่าวได้ว่า นโยบายขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงถูกสร้างผ่านกระบวนการต่อรองของกลุ่มผลประโยชน์หลายฝ่าย และมีแนวโน้มเป็นนโยบายเชิงประนีประนอม

แทนที่จะเป็นนโยบายบนฐานหลักการด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

3. รูปแบบเชิงบูรณาการของนโยบายและระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์เชิงนโยบายและบริบทของกลุ่มผลประโยชน์ที่นำไปสู่ข้อเสนอเชิงโครงสร้างในการพัฒนาตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrated Policy Framework) เพื่อยกระดับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 4 กลไกหลัก ได้แก่ 1) กลไกเชิงกฎหมาย มีการกำหนดพระราชบัญญัติที่เฉพาะเจาะจงต่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมระบุความรับผิดชอบของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้บริโภคอย่างชัดเจน โดยควบคุมการเคลื่อนย้าย การคัดแยก และการกำจัดอย่างครบวงจร 2) กลไกเชิงสถาบัน มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) กลไกด้านข้อมูลและเทคโนโลยี โดยการพัฒนาฐานข้อมูลระดับชาติและระบบติดตามซากอุปกรณ์ตั้งต้นทางถึงปลายทาง รวมถึงการส่งเสริมเทคโนโลยีการรีไซเคิล ตลอดจนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) กลไกการมีส่วนร่วมของสังคม โดยการสร้างแนวคิดผู้บริโภคในฐานะผู้กำหนดนโยบายผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้และแรงจูงใจ เช่น ระบบคืนผลิตภัณฑ์ (Take-back System) การให้สิทธิพิเศษทางภาษีหรือการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนด้านการรีไซเคิล ซึ่งตัวแบบดังกล่าวไม่เพียงตั้งอยู่บนมิติด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงสู่มิติสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมทางสังคม และเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงในบริบทของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเร่งผลักดันกฎหมายการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลบังคับใช้ภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต
2. ควรมีมาตรการลดหย่อนทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบบางส่วนมาจากการรีไซเคิล รวมไปถึงมาตรการที่สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า

เพื่อให้ผู้บริโภคและผู้จำหน่ายได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะอิเล็กทรอนิกส์

3. ควรมีการส่งเสริมธุรกิจการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจรในประเทศไทย โดยการสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

บทสรุปและวิเคราะห์

ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไม่ใช่เพียงปัญหาสิ่งแวดล้อม หากเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเชิงโครงสร้างทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ การกำหนดนโยบายที่ผ่านมามีขึ้นจากการช่วงชิงพื้นที่ทางวาทกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ กลุ่มทุน หรือองค์กรภาคประชาชน การที่วาทกรรมของกลุ่มทุนสามารถกำหนดทิศทางนโยบายได้ แสดงให้เห็นถึงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Power) ที่มีผลไม่ต่างจากอำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจึงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางวาทกรรมและการกระจายอำนาจ หากไม่สามารถเปิดโครงสร้างอำนาจเหนือนโยบายได้ ความยั่งยืนจะเป็นเพียงแนวคิดเชิงอุดมคติ ไม่อาจเกิดขึ้นในสังคมจริงได้ จึงต้องสร้างพื้นที่นโยบายสาธารณะที่ให้ประชาชนมีสิทธิร่วมวิพากษ์ วิจารณ์ และกำหนดอนาคตของระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ มิใช่ปล่อยให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่เพียงฝ่ายเดียว

งานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นมิติที่ลึกซึ้งของปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าการจัดเก็บและกำจัด แต่เกี่ยวพันกับมิติของอำนาจสัญลักษณ์ วาทกรรม และโครงสร้างเชิงนโยบายที่ถูกใช้โดยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม หากประเทศไทยต้องการเดินสู่วิศวกรรมของการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ควรมีการออกกฎหมายเฉพาะที่ครอบคลุมตั้งแต่การผลิตจนถึงการกำจัด และต้องไม่จำกัดเพียงการกำหนดมาตรฐานทางเทคนิค แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้ความเป็นธรรมเชิงนโยบายได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และต้องสร้างระบบที่มีความยั่งยืนและเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตของประชาชนและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุปในประเด็นที่สำคัญ หากผู้อ่านมีความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม สามารถสืบค้นได้ตาม QR Code ที่แนบมาท้ายบทความนี้

บรรณานุกรม

- ฉัญญา ดวงทอง. (2564). บทวิเคราะห์นโยบายเชิงวาทกรรมการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้น 10 มกราคม 2569 จาก <https://rsuirlibrary.rsu.ac.th/bitstream/123456789/1586/1/THANYA%20%20DUANGTHONG.pdf>
- ณททัย โชติกลาง. (2564). สถานการณ์และแนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. สืบค้น 10 มกราคม 2569 จาก <https://ph01.tcithaijo.org/index.php/JRIST/article/view/250105>
- ผานิต รัตสุข. (2567). อบรม “หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) กับการจัดการขยะในประเทศไทย. สืบค้น 10 มกราคม 2569 จาก <https://epo13.pcd.go.th/th/news/detail/177325>

ศึกษารายละเอียดของรายงานวิจัยได้ที่

บทวิเคราะห์ ประเทศไทยกับการรับมือเพื่อแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

จากรายงาน *Global E-waste Monitor (GEM)* ฉบับที่ 4 ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2567 ระบุว่า ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ถึง 5 เท่า สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในระดับโลกอย่างมีนัยสำคัญ และได้กลายเป็นประเด็นที่นานาชาติให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรายงานดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หลายประเทศทั้งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา กำลังเผชิญแรงกดดันจากปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัลและวงจรชีวิตของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สั้นลง อีกทั้งพฤติกรรมการบริโภคที่เน้นการเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่ ขณะที่ระบบการจับเก็บ คัดแยก และการรีไซเคิลในหลายประเทศยังไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้

นอกจากนี้ รายงานดังกล่าวยังคาดการณ์ว่า ภายในปี 2573 ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 82 พันล้านกิโลกรัม หากยังคงดำเนินมาตรการจัดการในรูปแบบเดิม สถานการณ์ดังกล่าวได้กระตุ้นให้หน่วยงานระหว่างประเทศ รัฐบาล และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมในหลายประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อบรรเทาผลกระทบของขยะอิเล็กทรอนิกส์ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในทุกมิติ

ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์สูงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในปี 2565 พบว่ามีขยะอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นประมาณ 753 ล้านกิโลกรัม สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความรุนแรงของปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพของประชาชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ปัญหานี้จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งพัฒนาและยกระดับระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ

ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมาตรฐานในระดับสากล

อย่างไรก็ตาม ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น รวมถึงการขยายตัวของเศรษฐกิจและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มีการผลิตและบริโภคอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในปริมาณที่สูงขึ้น ขณะเดียวกัน วงจรอายุการใช้งานของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สั้นลง ทำให้ประชาชนมีการเปลี่ยนทดแทนอุปกรณ์บ่อยครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากประเทศจีน ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าซื้อเศษวัสดุในประเทศ ขณะที่ประเทศข้างต้นต้องการทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว ส่งผลให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการการฉันทน์ จึงนำเสนอประเด็นสำคัญจากรายงานวิจัยข้างต้น โดยผู้เรียบเรียงได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์สถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่สำคัญเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยสรุปได้ ดังนี้

1. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

ประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิธีการคัดแยกและจัดการซากขยะอย่างถูกต้อง ส่งผลให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ถูกทิ้งรวมกับขยะทั่วไป ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารอันตราย เช่น ตะกั่วปรอท และแคดเมียม สูดิน น้ำ และอากาศ สารพิษเหล่านี้เป็นสารที่ย่อยสลายได้ยากและสะสมในสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์ ระบบนิเวศในระยะยาว

ควรส่งเสริมการสร้างความรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน/ภาคเอกชนในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ผ่านการให้ความรู้แก่ประชาชน/เยาวชน ผ่านสื่อสาธารณะ/สถานศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงสนับสนุนการรณรงค์อย่างต่อเนื่องและการสร้างแรงจูงใจเพื่อขยายผลสู่การจัดการขยะในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

2. การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ

ประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบการลักลอบนำเข้าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีช่องว่างในการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวด ขาดการตรวจสอบ อีกทั้งยังมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติกซึ่งภาชนะนำเข้าเป็นร้อยละศูนย์ภายหลังที่ประเทศไทยได้มีการตกลงเปิดเขตการค้าเสรีขึ้น

ควรบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดข้อห้ามในการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการตรวจสอบและการนำเข้าผ่านระบบ Platform ในการบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งรองรับขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ ซึ่งจะเพิ่มภาระต่อระบบจัดการภายในและสร้างความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

3. กฎหมายและมาตรการควบคุมยังขาดความเข้มงวดและไม่ทันต่อสถานการณ์

การบังคับใช้กฎหมายด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านความครอบคลุมของกฎหมาย ความไม่ชัดเจนของบทบาทหน่วยงานที่รับผิดชอบ และบทลงโทษที่ไม่รุนแรง ส่งผลให้ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ประเทศไทยจะเป็นภาคีอนุสัญญาบาเซล แต่การนำพันธกรณีมาปรับใช้ในระดับกฎหมายและการปฏิบัติภายในประเทศยังไม่ครบถ้วนส่งผลให้เกิดช่องว่างในการกำกับดูแล

ควรเสริมสร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซล โดยเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบ โดยเฉพาะ ณ ด่านศุลกากรทุกพื้นที่ พร้อมทั้งปรับปรุงกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (เดิมให้ความสำคัญเชิงการสร้างมูลค่าให้กับรัฐ)

จึงควรตรากฎหมายเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างชัดเจน และต้องกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อยับยั้งการกระทำผิด

4. ผู้ประกอบการขาดความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ตลอดวงจรชีวิต

ผู้ผลิตและผู้นำเข้าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์หลังการใช้งาน ส่งผลให้ภาระการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ตกอยู่กับภาครัฐและประชาชนเป็นหลัก ขณะที่แนวคิดความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) ที่กำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบต่อจัดการซากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ถูกนำมาใช้ได้อย่างเป็นระบบ

ควรกำหนดกฎหมายหรือมาตรการที่บังคับให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ อาทิ การเก็บคืน การรีไซเคิล มีระบบจุดรับคืนขยะทั่วประเทศที่เข้าถึงง่าย และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง เพื่อลดภาระของภาครัฐ และควรส่งเสริมผู้ผลิต/ผู้ประกอบการในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

5. ระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังขาดประสิทธิภาพ

ประเทศไทยยังขาดระบบการรวบรวม คัดแยก และรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานในระดับประเทศ อีกทั้ง โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากถูกจัดการอย่างไม่ถูกต้อง หรือรั่วไหลเข้าสู่ภาคนอกระบบ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวขาดการคำนึงถึงผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างแท้จริง

ควรสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ พร้อมจัดให้มีระบบติดตามและตรวจสอบการไหลของขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ เพื่อลดการรั่วไหลภาคนอกระบบและส่งเสริมมาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจควบคู่กับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อการรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกันในหลายระดับ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และนโยบายภาครัฐ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนากฎหมายและมาตรการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน การส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ และการพัฒนาระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ในส่วนของบทบาทรัฐสภา มิได้จำกัดอยู่เพียงการตรากฎหมายเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ การติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลผ่านการตั้งกระทู้ซักถาม หรืออภิปราย การพิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวของคณะกรรมการธิการ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

บรรณานุกรม

- Thai Publica. (พฤศจิกายน 2558). **ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ. ....** สืบค้น 29 มกราคม 2569 จาก https://thaipublica.org/wp-content/uploads/2015/11/Draft_WEEE-law-580319-%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%A1-19-%E0%B8%9E%E0%B8%84-58.pdf
- ITU. (2026). **รายงานการติดตามขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลก ปี 2024.** สืบค้น 19 มกราคม 2569 จาก <https://www.itu.int/en/ITU-D/Environment/Pages/Publications/The-Global-E-waste-Monitor-2024.aspx>
- SCGJWD. (10 พฤษภาคม 2564). **6 ประเทศตัวอย่าง กับวิธีการจัดการปัญหาพลาสติกในเมือง.** สืบค้น 29 มกราคม 2569 จาก <https://www.scgjwd.com/blogs/update/6-nations-with-6-advanced-plastic-waste-management-systems>

การเผยแพร่ความรู้ด้านงานวิจัยและพัฒนา โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีผลงาน 6 รูปแบบที่สำคัญ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ “คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ” ดังนี้

1. รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ (Full text) โดยสถาบัน นักวิชาการอิสระ และนิสิตนักศึกษา ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานฯ รวมถึงผลงานวิจัยที่จัดทำโดยบุคลากรของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
2. บทความวิจัยปริทัศน์ (Research Review Article) บทความวิชาการที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด องค์ความรู้ และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อประมวลความรู้และหาข้อสรุปในเรื่องหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ ทั้งข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะในวงสาธารณะและกิจการที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ
3. บทความวิจัยสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมการ (Research Focus) เอกสารทางวิชาการที่รวบรวมข้อมูล ในรูปของบทความวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร และภารกิจของคณะกรรมการสามัญ
4. เอกสารวิชาการ “เกาะกระแสโพล” เป็นเอกสารที่นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็น (Poll) ในประเด็นที่อยู่ในกระแสความสนใจ ของสังคม พร้อมทั้งวิเคราะห์เสนอความคิดเห็นและมุมมองด้านต่าง ๆ ด้วยการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. อนุสรณ์เชิงนโยบาย (Policy Brief) เป็นการศึกษาผลงานวิจัยหรืองานวิชาการมาศึกษาประกอบกัน ในขอบเขตของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอแนะนโยบายทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ให้แก่ผู้อ่าน ที่เป็นข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขปัญหาค่าที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

เข้าถึงและเรียกดูเอกสาร (download) ทั้ง 5 ฉบับข้างต้นได้ที่

6. บทความวิจัยออกอากาศในรายการวิจัยก้าวไกล สามารถรับฟังได้ในรายการ “วิจัยก้าวไกล” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบ F.M. คลื่นความถี่ 87.5 MHZ และระบบ A.M. คลื่นความถี่ 1071 KHZ ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 07.30–08.00 นาฬิกา

รับฟังรายการย้อนหลังได้ที่

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
1111 ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร : 02-242-5900 ต่อ 5761